

Historie Veelerveen afl. 4 De eerste woningen in Veelerveen

De komende tijd zal in de Kraante elke keer een aflevering verschijnen van 'Historie Veelerveen'. In deze bijdrage zullen onderwerpen uit het verleden van Veelerveen en omgeving worden belicht.

Bij elke bijdrage zal ook worden vermeld van welke bronnen (boeken, archieven, foto's, internet, kaarten, interviews) gebruik is gemaakt. Als je geïnteresseerd bent in een onderwerp, kun je de bronnen gebruiken om zelf verder te lezen.

De artikelen over de historie van Veelerveen zijn in PDF formaat ook te downloaden.

Daarmee kun je makkelijker gebruik maken van url's (linkjes)

Afl1: <https://tinyurl.com/Afl-1-historie-Veelerveen>

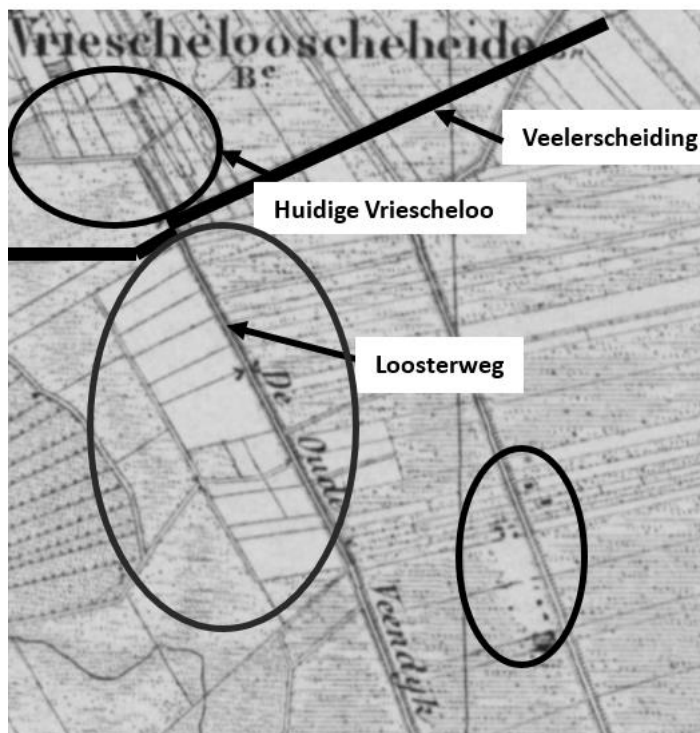
Afl2: <https://tinyurl.com/Afl-2-historie-Veelerveen>

Afl3: <https://tinyurl.com/Afl-3-historie-Veelerveen>

Afl4: <http://bit.ly/Afl-4-historie-Veelerveen>

De eerste woningen in Veelerveen

Vanaf 1874¹ is er sprake van bewoning in het gebied dat later Veelerveen zal heten. De eerste huizen zijn vermoedelijk omstreeks 1875 en later langs de Oude Veendijk verrezen. Op onderstaande kadasterkaart uit 1883 zijn in de twee onderste ovalen afgravingen van veen te zien. Dat betekent dat daar vermoedelijk akkertjes zijn aangelegd en er dus ook sprake is geweest van bewoning. In de rechter ovaal geven de zwarte stippen vermoedelijk de bebouwing aan.

Op de kadasterkaarten uit 2023 komen deze twee aangegeven locaties overeen met het gebied achter het bos bij het dorps huis (kleinste ovaal) en de omgeving Loosterweg richting B.L. Tijdenskanaal West tot ongeveer waar nu Noabers Badde ligt.

De Oude Veendijk liep vanaf Bourtange naar Vriescheloo. Het kanaal waar Veelerveen nu langs ligt, was er in die tijd nog niet. De Oude Veendijk liep ongeveer waar nu de Veelerveensterweg ligt via de huidige Loosterweg richting Vriescheloo. Ter oriëntatie bij bovenstaand kaartje: de dikke zwarte lijnen vormen de scheiding tussen het kerspel Vriescheloo en het kerspel Vlagtwedde, zie vorige aflevering in de Kraante.

Oude Veendijk januari 2015, vermoedelijk huidige Loosterweg : v.l.n.r.: postbode Dik, Berend Begeman en huisarts P.B. Middendorp, met hond Max, in de modder : met woning Fokko de Groot (r.) Foto Tonnis Post ©2015 Beeldbank Groningen

Rechts naast de Oude Veendijk loopt de Veenweg die ook vanaf Bourtange komt. Deze Veenweg wordt op oudere kaarten² de Nieuwe Veendijk genoemd. Deze liep van Bourtange via het gebied achter het dorps huis en de huidige Nieuwe Veendijk naar het buurtschap De Lethe achter in Bellingwolde, tegen de Duitse grens. Een deel van de Nieuwe Veendijk bestaat nog steeds, het is de weg tussen de Verbindingsweg en de B.L. Tijdensweg en komt uit bij het B.L. Tijdenskanaal.

De Oude en Nieuwe Veendijk hebben vroeger de functie van leidijk gehad. De leidijken in de omgeving van Bourtange moesten voorkomen dat zuur water uit het moeras verdween en het moerassige terrein rond de vesting droog kwam te liggen. Het Bourtanger moeras voorkwam immers dat een vijandelijk leger er doorheen kon trekken. De leidijken hebben uiteindelijk hun functie verloren en zijn verdwenen, zoals gebeurde bij de aanleg van het Ruiten-Aa kanaal dat in 1920 gereed kwam. Een deel van de Oude Veendijk bestaat nog steeds. Als je Veelerveen verlaat richting Weite splitst de weg zich daar in Veelerveensterweg richting Weite en Oude Veendijk, die uiteindelijk halverwege Bourtange uitkomt

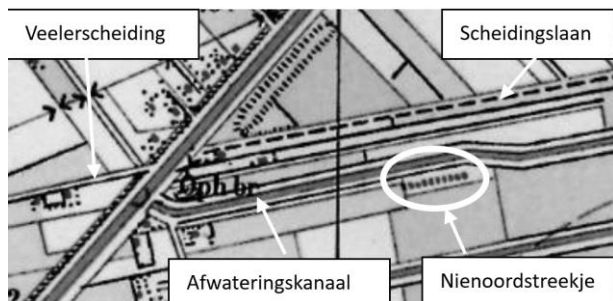
De oudste nog bestaande woningen in Veelerveen zijn van 1910. En als je kijkt op een online kaart met bouwjaar panden³ zie je dat er twaalf woningen zijn met het bouwjaar 1910. Deze woningen staan op verschillende locaties in het dorp. Ook al lijken ze van recentere datum door één of meer verbouwingen, de oorspronkelijke woning is uit 1910.

Veelerveen was een dorp dat zeker eind 19e begin 20ste eeuw het moest hebben van de turfwinning. Landbouw was op grote schaal in de veenachtige grond niet mogelijk. Bekend is daarom ook het Nienoordstreekje⁴. Tien huisjes die in 1916 werden gebouwd.

Foto van de huisjes vlak voor de sloop. ©2015 Beeldbank Groningen

Hierin woonden veenarbeiders met veelal grote gezinnen, met vaak meer dan vijf kinderen. Het Nienoordstreekje lag op de plek waar nu de Nieuwe Veendijk en de B.L. Tijdensweg samenkomen en waar het afwateringskanaal uitmondt in het B.L. Tijdenskanaal. Dat kanaal werd toen in de volksmond Potswieke genoemd. Op onderstaande kadasterkaart uit 1934 zijn de huisjes te zien. Het is het gebied achter de huidige Nieuwe Veendijk 1.

Het veen werd door de arbeiders afgegraven voor de ververvener J.Nienoord die directeur was van de strokartonfabriek Ceres in Oude Pekela. In de Winschoter Courant van 19 juni 1958⁵ werd een afbraakboeldag aangekondigd. De huisjes in het Nienoordstreekje waren door Steenhuis, sloper te Scheemda, afgebroken en de gehele afbraak werd ter koop aangeboden.

Nadat in 1913 de aardappelmeelfabriek Westerwolde werd gebouwd, die in 1914 de eerste aardappelcampagne draaide, werden vlakbij de fabriek huizen gebouwd (1920-1925) en kwamen aan de Verbindingsweg de bijzondere arbeiderswoningen van de architect Granpré Molière. In deze periode kwam ook het Ruiten-Aa kanaal (1920) en het Mussel-Aa kanaal gereed. Beide kanalen komen in Veelerveen samen, waar nu Noabers Badde ligt.

¹ Landschapsbiografie van Westerwolde. Jochem Abbes, Jan Bakker, Bauke Roelevink, Theo Spek, Geert Volders, Ruut Wegman. Hardback 2021 | ISBN 9789023257561, blz. 481

² De Atlas van Acker Stratingh, kartering van de Groninger bodem, wierden en waterstaat (1825-1839) door Reinder Reiders. ISBN 978-94-92444-88-2. Blz. 241.

³ <https://www.atlasleefomgeving.nl/bouwjaar-panden>

⁴ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Nienoordstreekje>

⁵ <https://www.delpher.nl/>

Gebruikte bronnen, verder lezen/kijken:

Literatuur

1. Landschapsbiografie van Westerwolde. Jochem Abbes, Jan Bakker, Bauke Roelevink, Theo Spek, Geert Volders, Ruut Wegman. Hardback 2021 | ISBN 9789023257561 | 1 | 512 blz. https://www.vangorcum.nl/product/100-380_Landschapsbiografie-van-Westerwolde
2. De geschiedenis van Westerwolde, deel 2 De bevolking. Stichting Gebroeders Hesse Fonds, Van Dijk&Foorthuis projekt, Groningen 1992. | ISBN 90-528-031-5 |
3. De Atlas van Acker Stratingh, kartering van de Groninger bodem, wierden en waterstaat (1825-1839) door Reinder Reinders. ISBN 978-94-92444-88-2

Websites

1. <https://www.canonvannederland.nl/nl/groningen/westerwolde>

-
2. <https://topotijdreis.nl/> Kadasterkaarten vanaf 1815. Type je locatie in en je kunt kaarten bekijken vanaf 1815 tot 2023.
 3. <https://www.beeldbankgroningen.nl/>
 4. <https://www.atlasleefomgeving.nl/bouwjaar-panden>
 5. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Nienoordstreekje>
 6. <https://www.delpher.nl/> voor het doorzoeken van tekstcollecties

In de volgende aflevering de arbeiderswoningen aan de Verbindingsweg. Als je voor die bijdrage informatie hebt, kun je dat laten weten door een mail naar historieveelerveen@gmail.com te sturen.

Frits van Kouwenhove